

UNIVERSITY OF NICOSIA
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

PSYM-502: Δυσκολίες Μάθησης

Εβδομάδα 11:

Η περίπτωση της «Δυσλεξίας»

Δρ Νίκος Ηλία

E-mail: ilia.n@unic.ac.cy

Άτομο με δυσλεξία περιγράφει το πρόβλημα του

...μπορεί να φαίνεται απίθανο σε σας να αντιληφθείτε ότι ο χρόνος δεν προχωράει πάντα σταθερά προς μια μόνο κατεύθυνση...

...φέρνοντας μαζί του μια τέλεια διατεταγμένη ακολουθία αιτιών και αποτελεσμάτων...

- ...όταν ακούω έναν αριθμό τηλεφώνου να απαγγέλλεται γρήγορα, τότε ακούω όλους τους αριθμούς μαζί...
- ...δεν έχω ιδέα για την σειρά με την οποία απαγγέλθηκαν...
- ...είναι σαν να ειπώθηκαν όλοι οι αριθμοί μαζί, την ίδια στιγμή...

Μητέρα μιλάει για το δυσλεξικό παιδί της

- ...Η έλλειψη οργάνωσης που χαρακτήριζε την καθημερινή του ζωή στην παιδική ηλικία τον συνοδεύει μέχρι την εφηβεία.
- ...Μπερδεύει τα μαθήματα της εβδομάδας, παίρνει μαζί του τα βιβλία της Τρίτης αντί της Δευτέρας, γυρεύει απεγνωσμένα το σωστό τετράδιο μέσα σε μια ακατάστατη σάκα.

- ...Η δυσκολία του να μεταφέρει τις σκέψεις και τις ιδέες του πάνω στο χαρτί υπερβαίνει συχνά τα όρια της πνευματικής του αντοχής.
- ...Είναι υπερευαίσθητος στην κριτική, έχει χαμηλή αυτοπεποίθηση και αποθαρρύνεται εύκολα.
- ...Καμία μελέτη ή και συζήτηση πάνω στις μαθησιακές δυσκολίες του φυσιολογικού εφήβου δεν μπορεί να αγνοήσει την υπερβολική οδύνη του δυσλεξικού μαθητή...

- ...Ο δυσλεξικός είναι αυτός που έχει περάσει ατέλειωτες ημέρες απελπισίας, αποθάρρυνσης και απογοήτευσης.
- ...Για δέκα ή περισσότερα χρόνια, παλεύει με ένα πρόβλημα στο οποίο αδυνατεί να βρει τη λύση που απαιτεί από αυτόν το οικογενειακό και σχολικό του περιβάλλον.

Τι είναι η δυσλεξία;

**Ποια η σχέση της με τις Μαθησιακές
Δυσκολίες;**

- Η δυσλεξία είναι μία έννοια για την οποία θα μπορούσε να ειπωθεί ότι...

...ο καθένας ξέρει τι είναι,

...αλλά κανείς δεν είναι σε θέση να δώσει έναν ακριβή ορισμό για αυτή.

- Η «Δυσλεξία» πολύ συχνά χρησιμοποιείται συνώνυμα-ταυτόσημα με τον όρο «μαθησιακές δυσκολίες» και αυτό είναι λάθος.
- Οι μαθησιακές δυσκολίες είναι ένας πολύ ευρύς όρος, μια «ομπρέλα» θα μπορούσαμε να πούμε, όπου περιλαμβάνει τη Δυσλεξία, τη Δυσαναγνωσία, τη Δυσγραφία, τη Δυσαριθμησία κ.τ.λ.

- Η δυσλεξία, αντίθετα, είναι ένας πολύ πιο εξειδικευμένος κλινικός όρος, ο οποίος χρησιμοποιείται για να αναφερθεί σε μία συγκεκριμένη υπο-μάδα των μαθησιακών δυσκολιών.
- Η δυσλεξία έχει ανακαλυφθεί και μελετηθεί τα τελευταία εκατό χρόνια.
- Έχουν διατυπωθεί πάρα πολλοί ορισμοί που προσπαθούν να περιγράψουν το φαινόμενο.

- Η δυσλεξία ήταν και εξακολουθεί να είναι ένα αντικείμενο σύγχυσης και αμφισβήτησης.
- Ως αποτέλεσμα, υπάρχει προβληματισμός, όχι μόνο στη διατύπωση ενός κοινά αποδεκτού ορισμού, αλλά και στις αιτίες που προκαλούν τη διαταραχή καθώς και των παρεμβατικών στρατηγικών αντιμετώπισής της.

Ορισμός Δυσλεξίας – «Βρετανική Εταιρία Δυσλεξίας»:

- «Δυσλεξία είναι μια σύνθετη νευρολογική κατάσταση που έχει ιδιοσυστασιακή προέλευση. Τα συμπτώματα μπορεί να επηρεάζουν πολλούς τομείς της μάθησης και της δραστηριότητας, και μπορεί να περιγραφεί ως ειδική δυσκολία στην ανάγνωση, την ορθογραφία και τη γραπτή γλώσσα...

- ...Ένας ή περισσότεροι από τους τομείς αυτούς μπορεί να επηρεάζονται. Ο χειρισμός των αριθμών και των μουσικών σημείων, οι κινητικές λειτουργίες και οι οργανωτικές δεξιότητες μπορεί ακόμα να εμπλέκονται. Ωστόσο, σχετίζεται ιδιαίτερα με τον έλεγχο του γραπτού λόγου, αν και ο προφορικός λόγος επηρεάζεται σε κάποιο βαθμό.»

Ορισμός Δυσλεξίας – «Αμερικανική Εταιρία Δυσλεξίας»:

- «Η δυσλεξία είναι μια νευρολογικής φύσεως, συχνά οικογενειακή διαταραχή, που έχει σχέση με την κατάκτηση και την επεξεργασία του λόγου. Ποικίλλει ως προς το βαθμό σοβαρότητας, εκδηλώνεται με δυσκολίες στην πρόσληψη της γλώσσας και τη γλωσσική έκφραση, συμπεριλαμβανομένης της φωνολογικής επεξεργασίας, με δυσκολία στην ανάγνωση, τη γραφή, την ορθογραφία και μερικές φορές την αριθμητική...

- ...Η δυσλεξία δεν οφείλεται σε έλλειψη κινήτρων, σε αισθητηριακές βλάβες, σε ακατάλληλη διδασκαλία ή σε απρόσφορες συνθήκες περιβάλλοντος, ωστόσο μπορεί να συνυπάρχει με αυτές τις καταστάσεις. Αν και η δυσλεξία είναι ένα πρόβλημα που το αντιμετωπίζουν τα άτομα σε όλη τους τη ζωή, κάποια δυσλεξικά, άτομα συχνά, ανταποκρίνονται επιτυχώς στην έγκαιρη και κατάλληλη παρέμβαση.»

Με πολύ απλά λόγια Τι είναι και Τι δεν είναι Δυσλεξία

«Τι Δεν Είναι Δυσλεξία»...

...ΔΕΝ είναι ασθένεια και, συνεπώς, δεν αναμένεται θεραπεία της.

...ΔΕΝ οφείλεται σε οργανική δυσλειτουργία όρασης ή ακοής.

...ΔΕΝ οφείλεται σε αναπτυξιακή ανωριμότητα και, συνεπώς, η επανάληψη της τάξης δεν έχει θετικό αποτέλεσμα.

...ΔΕΝ παρουσιάζει τα ίδια συμπτώματα, ούτε είναι στον ίδιο βαθμό σε όλα τα δυσλεκτικά παιδιά.

«Τι Είναι Δυσλεξία»...

...ΕΙΝΑΙ μια γενικευμένη δυσχέρεια στην επεξεργασία των γλωσσικών πληροφοριών.

...ΕΙΝΑΙ δυσκολία του γραπτού και του προφορικού λόγου.

...ΕΙΝΑΙ ένα σύνολο συμπτωμάτων που αφορά σε σύνδρομο νευρολογικό, κυρίως κληρονομικό.

...ΕΙΝΑΙ ένα πρόβλημα που δυσκολεύονται πολύ να κατανοήσουν και, συνεπώς, να το δεχθούν και να το αντιμετωπίσουν σωστά οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί.

- Η Δυσλεξία θεωρείται η κυριότερη Μαθησιακή Δυσκολία, γιατί περιλαμβάνει στοιχεία από αρκετές μορφές των ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών (Τομαράς, 2010).
- Σε γενικές γραμμές, είναι μια διαταραχή που παρουσιάζεται σε παιδιά, με αποτέλεσμα να αποτυγχάνουν να αποκτήσουν τις γλωσσικές δεξιότητες που σχετίζονται με την ανάγνωση, τη γραφή και την ορθογραφία, σε βαθμό ανάλογα με τις διανοητικές τους ικανότητες (Πόρποδας, 1997).

- Σύμφωνα με τον Πόρποδα (1997), οι κυριότερες ενδείξεις του προβλήματος είναι η ασυμφωνία μεταξύ της νοητικής ικανότητας του παιδιού και της αναγνωστικής – ορθογραφικής επίδοσής του, οι έντονες δυσκολίες στην επεξεργασία των συμβόλων της γραπτής γλώσσας και η ποσοτική και ποιοτική διαφορά στην ανάγνωση από ένα κανονικό αναγνώστη.

Αιτιολογία Δυσλεξίας

- Δεν υπάρχει κοινά αποδεκτή αιτιολογική θεώρηση.
- Για πολλά χρόνια διάφορες θεωρίες υποστήριζαν ότι οι διαταραχές στις οπτικο-αισθητηριακές διεργασίες ήταν βασικές στη δυσλεξία.
- Άλλες θεωρίες πρότειναν ότι οι διαταραχές στη βραχεία μνήμη ή στη διαδικασία επεξεργασίας των οπτικο-ακουστικών ερεθισμάτων ήταν υπεύθυνες για τις διαταραχές της ανάγνωσης.

- Τα τελευταία χρόνια συμφωνούν ότι τα ελλείμματα στις βασικές γλωσσικές ικανότητες διαδραματίζουν τον κύριο ρόλο, κι όχι τα ελλείμματα στις μη γλωσσικές-αντιληπτικές διαδικασίες.
- Σημαντική, όμως, είναι και η επίδραση των συναισθηματικών και πολιτιστικών παραγόντων στην ανάπτυξη και την κλινική έκφραση των μαθησιακών δυσκολιών.

- Ο Rutter (1978) υποστηρίζει ότι υπάρχουν δύο κύριες υποθέσεις αναφορικά με τα αίτια της δυσλεξίας:
- Η πρώτη υπόθεση θεωρεί ότι η δυσλεξία οφείλεται σε πολλά αίτια και περιέχει ποικιλία συνδρόμων:
  - **Ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση**
- Η δεύτερη υποστηρίζει ότι η δυσλεξία οφείλεται σε έμφυτες βιολογικές ανωμαλίες:
  - **Ιατρική προσέγγιση**

- Αυτές οι υποθέσεις μπορεί να χωριστούν σε 4 βασικές κατηγορίες:

α) Νευρολογικές υπο(δυσ)λειτουργίες

β) Ελλιπής ημισφαιρική κυριαρχία

γ) Παράγοντες γενετικών ανωμαλιών

δ) Λειτουργικές ανωμαλίες στην αντιληπτική και γνωστική επεξεργασία

- Οι τρεις πρώτες συγκροτούν την **Ιατρική προσέγγιση** και η τέταρτη την **Ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση**

α) Νευρολογικές υπολειτουργίες

- Πολλοί ερευνητές και κλινικοί ιατροί ισχυρίζονται, ότι η δυσλεξία προκαλείται κυρίως από δυσλειτουργία του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος.
- Υπάρχει μια αμφίπλευρη ελαττωματική ανάπτυξη των πίσω περιοχών του εγκεφάλου η οποία μπορεί να οφείλεται σε ασθένεια ή κληρονομικούς παράγοντες.
- Ελαττωματική γενική οργάνωση του εγκεφάλου.

β) Ελλιπής ημισφαιρική κυριαρχία

- Σε αυτή την κατηγορία υποστηρίζεται ότι η δυσλεξία είναι αποτέλεσμα καθυστερημένης ή και καθόλου εκδήλωσης της εγκεφαλικής κυριαρχίας:
  - Η «εγκεφαλική κυριαρχία» αναφέρεται στη συσχέτιση που υπάρχει μεταξύ των δύο ημισφαιρίων του εγκεφάλου.

- Οι λειτουργίες του λόγου βασίζονται και στα δύο εγκεφαλικά ημισφαίρια, αλλά το αριστερό ημισφαίριο είναι το κυρίαρχο για τις γλωσσικές λειτουργίες (κατανόηση και παραγωγή του γραπτού λόγου).
- Ο ρόλος του δεξιού ημισφαιρίου φαίνεται να είναι πιο ασαφής:
  - Έχει ιδιαίτερη βαρύτητα σε λειτουργίες που αφορούν στη δομή του χώρου, σε λεπτομερείς διακρίσεις σχημάτων και σε κλίσεις της μουσικής.

- Σύμφωνα με την άποψη αυτή, στα δυσλεξικά παιδιά η κυριαρχία του αριστερού εγκεφαλικού ημισφαιρίου είναι ασταθής με συνέπεια τη δυσκολία της κατάκτησης της αναγνωστικής λειτουργίας.

γ) Παράγοντες γενετικών ανωμαλιών

- Υποστήριξαν ότι η δυσλεξία έχει γενετική βάση, αφού σε δυσλεξικά άτομα βρήκαν σημάδια προβλήματος του κάποιου γονιδίου στο χρωμόσωμα 15.
- Βρήκαν, επίσης, ότι υπήρχαν άτομα με δυσλεξία σε σχεδόν όλες τις γενεές των οικογενειών που μελέτησαν.

- **δ) Λειτουργικές ανωμαλίες στην αντιληπτική και γνωστική επεξεργασία**
  - Δυσλεξία-Όραση
  - Λειτουργίες επεξεργασίας πληροφοριών
  - Ελάττωμα στην ολοκληρωμένη επεξεργασία πληροφοριών

Δυσλεξία-Όραση

- Η ανάγνωση δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την όραση ή τη γλώσσα.
- Έχει αποδειχτεί ότι τα παιδιά με δυσλεξία παρουσιάζουν ασυνήθιστες «οφθαλμολογικές κινήσεις», χαρακτηριστικό των οποίων είναι η μεγάλη αστάθεια και η σύντομη διάρκεια συγκέντρωσης.

- Θεωρούν ότι υπάρχει πρόβλημα με την ορθότητα των κινήσεων των οφθαλμών των δυσλεξικών παιδιών κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης.
  - Έλλειμμα σε επίπεδο ακολουθίας.
  - Δυσλειτουργία σε επίπεδο κινήσεων των οφθαλμών.
  - Μια «ανώμαλη» ανάπτυξη του ατόμου σε επίπεδο αναγνωστικό.

Λειτουργίες επεξεργασίας πληροφοριών

- Υποστηρίζεται ότι οι αναγνωστικές και ορθογραφικές δυσκολίες βασίζονται σε μια ελαττωματική λειτουργία του συστήματος της οπτικής αντίληψης, που μπορεί να επηρεάζει την επεξεργασία πληροφοριών.
- Η ικανότητα του παιδιού να αντιληφθεί τις λέξεις ως μορφολογικά σύνολα, επηρεάζεται από την αντιληπτική αδυναμία.

Ελάττωμα στην ολοκληρωμένη επεξεργασία πληροφοριών

- Τα δυσλεξικά παιδιά παρουσιάζουν ένα βασικό και κεντρικό έλλειμμα στην τήρηση της προβλεπόμενης ακολουθίας συμβόλων ή άλλων καταστάσεων.
- Η αποτυχία, λοιπόν, του παιδιού να αναπαράγει τα γράμματα της λέξης στη σωστή σειρά και θέση θεωρήθηκε υπεύθυνη για την αδυναμία του παιδιού στην επεξεργασία και ανάπτυξη λέξεων.

Σε τελική ανάλυση...

- Ίσως για την εμφάνιση της δυσλεξίας να ευθύνεται η αλληλεπίδραση κάποιων γονιδίων και κάποιων καταστάσεων του εγκεφάλου (χημικές ενώσεις), με κάποιους περιβαλλοντολογικούς παράγοντες.

Τύποι Δυσλεξίας

- Γενικά, η δυσλεξία διακρίνεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:
  - **Επίκτητη δυσλεξία (acquired dyslexia)**
  - **Ειδική ή αναπτυξιακή δυσλεξία (specific or developmental dyslexia)**

Επίκτητη δυσλεξία (acquired dyslexia)

- Αναφέρεται σε άτομα που, ενώ είχαν κατακτήσει τον μηχανισμό της ανάγνωσης, της γραφής και της ορθογραφίας, απέκτησαν δυσκολία ή ανικανότητα στην επεξεργασία του γραπτού λόγου, εξαιτίας εγκεφαλικών βλαβών.
- Οι βλάβες είναι, συνήθως, αποτέλεσμα:
  - εγκεφαλικών τραυματισμών στην πλευρικο-κροταφική χώρα του αριστερού ημισφαιρίου,
  - αρρωστιών και μολύνσεων.

- **Διάφοροι τύποι επίκτητης δυσλεξίας:**
  - **Βαθιά Δυσλεξία**
  - **Επιφανειακή Δυσλεξία**
  - **Φωνολογική Δυσλεξία**
  - **Άμεση Δυσλεξία**
  - **Λεκτικού τύπου ή γράμμα-γράμμα Δυσλεξία**

Βαθιά δυσλεξία (deep dyslexia)

- Τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει ένα άτομο με αυτού του τύπου δυσλεξίας είναι ότι:
  - 1) Κάνουν οπτικά λάθη, δηλαδή λάθη που κάνει ο αναγνώστης θεωρώντας ένα γράμμα ή μια λέξη για άλλη:
    - π.χ. ‘φ’ για ‘ψ’, κατσαρό-καστανό.

- 2) Κάνουν παράγωγα λάθη (π.χ. οδηγώ-οδηγός).
- 3) Κάνουν σημασιολογικά λάθη στην ανάγνωση μεμονωμένων λέξεων (π.χ. δέντρα αντί δάσος).
- 4) Με δυσκολία διαβάζουν αφηρημένες λέξεις.

Επιφανειακή δυσλεξία (surface dyslexia)

- Τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει ένα άτομο με αυτού του τύπου δυσλεξία είναι ότι:
  - 1) Διαβάζουν μεγαλόφωνα λέξεις με ομαλή ορθογραφία:
    - π.χ. χωρίς να υπάρχουν πολλά διαφορετικά είδη ι, οι, ει, η κ.τ.λ.
  - 2) Δυσκολεύονται στην ανάγνωση λέξεων με «ανώμαλη» ορθογραφία:
    - π.χ. στην ανάγνωση της λέξης «παύλα» μπορεί να διαβάσουν πά-ύλα.

Φωνολογική δυσλεξία (phonological dyslexia)

- Τα άτομα με φωνολογική δυσλεξία παρουσιάζουν τα εξής:

1) Διαβάζουν οικείες λέξεις.

2) Δυσκολεύονται στην ανάγνωση μη οικείων λέξεων.

3) Δε διαβάζουν καθόλου τις ψευδολέξεις:

– Π.χ. αντί περίπτου βάζουμε πεχιπτου, τελευταία - τηλαυτακα

4) Δεν κάνουν σημασιολογικά λάθη.

Άμεση δυσλεξία (direct dyslexia)

Τα άτομα αυτά μπορούν:

1) Να διαβάσουν μεγάλωφωνα.

- Δεν καταλαβαίνουν όμως τη σημασία αυτών των λέξεων.

2) Να διαβάσουν απλές ή δύσκολες ορθογραφικά λέξεις που τους ήταν οικείες πριν την εγκεφαλική βλάβη.

- Δεν μπορούν, όμως, να διαβάσουν σωστά ψευδολέξεις ή λέξεις ασυνήθεις.

Λεκτικού τύπου ή γράμμα-γράμμα δυσλεξία (wordform or letter-by letter dyslexia)

Τα άτομα αυτά:

- 1) Δεν μπορούν να αναγνωρίσουν τις λέξεις ως ένα σύνολο ή να τις διαβάσουν συλλαβικά.
- 2) Αναγνωρίζουν ατομικά γράμματα.
- 3) Διαβάζουν τη λέξη γράμμα-γράμμα, ένα κάθε φορά, ώστε μετά να προφέρουν τη λέξη ως σύνολο.

Ειδική ή αναπτυξιακή δυσλεξία (specific or developmental dyslexia)

- Η ειδική δυσλεξία μπορεί να διακριθεί σε δύο τύπους, με βάση τις δυσκολίες που παρουσιάζει το δυσλεξικό άτομο:
  - «**οπτική δυσλεξία**»
  - «**ακουστική δυσλεξία**»

Οπτική δυσλεξία

- Αυτή είναι η πιο διαδεδομένη μορφή δυσλεξίας.
- Υποτίθεται ότι χαρακτηρίζεται από ελλείμματα στην οπτική αντίληψη, την οπτική διάκριση και την οπτική μνήμη.
- Το πρόβλημα των ατόμων με οπτική δυσλεξία εκδηλώνεται ως δυσκολία στη μάθηση, κυρίως μέσω της οπτικής λειτουργίας.

- Είναι σημαντικό, όμως, να σημειωθεί ότι η διαταραχή αυτή έχει να κάνει ελάχιστα με την όραση και μόνο του ατόμου.
  - Αυτό έχει διαπιστωθεί από τεστ που έγιναν σε παιδιά με οπτική δυσλεξία και έδειξαν ότι η οπτική τους ικανότητα λειτουργεί σε φυσιολογικά επίπεδα.

Σε γενικές γραμμές, τα χαρακτηριστικά των ατόμων με οπτική δυσλεξία είναι:

- 1) Δυσκολία στη διάκριση σύνθετων σχεδίων.**
- 2) Δυσκολία στην αντίληψη και αναπαραγωγή οπτικών ακολουθιών.**
- 3) Αδεξιότητα στη γενική κινητικότητα.**
- 4) Συγχυσμένη κατανόηση των γραπτών συμβόλων.**

- 5)** Δυσκολία στη διάκριση λέξεων ή γραμμάτων που έχουν οπτική ομοιότητα ή καθρεφτική αντιστοιχία.
- 6)** Συνήθως, αντιμετωπίζουν όλες τις λέξεις πάντα σαν να τις βλέπουν για πρώτη φορά.
- 7)** Δυσκολία και αργοπορία στην ανάγνωση των λέξεων:
- Επεξεργάζονται τις λέξεις πάντα αναλυτικά χρησιμοποιώντας συνάμα την ανάλυση και τη σύνθεση.

- Για παράδειγμα,
  - για την ανάγνωση μιας πρότασης τριών σειρών ο κανονικός αναγνώστης χρειάζεται περίπου τρία λεπτά της ώρας.
  - ο μαθητής με οπτική δυσλεξία θα χρειαστεί τουλάχιστον δεκαπέντε λεπτά.

Ακουστική δυσλεξία

- Αυτός ο τύπος δυσλεξίας χαρακτηρίζεται από ένα έλλειμμα ικανότητας του ατόμου στο:
  - να αναπαριστά στο νου του τους ξέχωρους ήχους της ομιλούμενης γλώσσας.
  - να προβαίνει σε μίξη-σύνθεση ήχων.
  - να κατονομάζει πρόσωπα και πράγματα και να τηρεί την ακουστική ακολουθία διατηρώντας τη σωστή τους διάταξη και σειρά.

Το δυσλεξικό παιδί αυτής της κατηγορίας παρουσιάζει δυσκολίες:

- 1) Στην ανάλυση των λέξεων σε ακουστικές μονάδες συλλαβικής βάσεως.
- 2) Στη σύνθεση συλλαβικών ακουστικών μονάδων σε λεξικά σύνολα με εννοιακό περιεχόμενο.
- 3) Στη διάκριση ακουστικών λεπτομερειών και στην αναπαραγωγή ηχητικών ενοτήτων.

- Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η ακουστική δυσλεξία ελάχιστα έχει να κάνει με την ακουστική οξύτητα του παιδιού.
  - Έχει αποδειχθεί ότι τα περισσότερα παιδιά με αυτού του τύπου δυσλεξία, έχουν κανονική ακοή.

- Πρέπει να τονιστεί πως «καθαρές» περιπτώσεις του καθενός από αυτούς τους δύο τύπους της δυσλεξίας είναι σχεδόν αδύνατο να υπάρξουν.
- Σε κάθε περίπτωση δυσλεξικού ατόμου, συνήθως, συνυπάρχουν και οι δύο περιπτώσεις.
- Η κατηγορία αυτή έχει ονομαστεί «μικτή δυσλεξία».

Γενικά συμπτώματα

- Τα συμπτώματα που παρουσιάζει ένα δυσλεξικό παιδί, γενικά, αφορούν την ανάγνωση, τη γραφή, την ορθογραφία της γλώσσας, τη βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη μνήμη, το συντονισμό, τις δυσκολίες στην οργάνωση, τις δυσκολίες στη διαδικασία πρόσληψης πληροφοριών και τις φωνολογικές δυσκολίες.

- Πρέπει να σημειωθεί ότι στη δυσλεξία δεν υπάρχει πρόβλημα προφορικού λόγου.
- Έτσι, η κοινωνική αναπαράσταση της δυσλεξίας είναι πολύ παραπλανητική, αφού δεν φαίνεται στην καθημερινή προφορική επικοινωνία.
  - Οι δυσλεξικοί δεν παρουσιάζουν προβλήματα λόγου και συχνά έχουν εξαιρετική λογική και ευφυΐα.
  - Μερικές φορές καθυστερεί η έναρξη της ομιλίας τους όμως είναι κανονική ως προς την προφορά.

- Βάσει του Πόρποδα (1997), υπάρχουν τρεις βασικές κατηγορίες που διακρίνουν τα χαρακτηριστικά της δυσλεξίας:
  - **α)** Ευδιάκριτα χαρακτηριστικά γενικής συμπεριφοράς.
  - **β)** Χαρακτηριστικά της ανάγνωσης.
  - **γ)** Χαρακτηριστικά της γραφής–ορθογραφίας.

A) Ευδιάκριτα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του δυσλεξικού παιδιού

- 1) Δυσκολία στη διάκριση αριστερού – δεξιού.**
- 2) Σύγχυση ως προς το κυρίαρχο χέρι - μάτι – πόδι.**
- 3) Δυσκολίες στην αντίληψη των εννοιών της διαδοχής, σειράς και διεύθυνσης.**

- 4) Ενδεχόμενη κινητική αδεξιότητα ή υπερκινητικότητα.
- 5) Αντίθεση μεταξύ της ικανότητας για την αντίληψη του χώρου και της δυσκολίας στην αντίληψη και επεξεργασία του γραπτού λόγου.
- 6) Σύγχυση στην αντίληψη της έννοιας του χρόνου.

- 7) Δυσκολία στην επανάληψη πολυσύλλαβων λέξεων και αριθμών με αντίστροφη σειρά.
- 8) Ενδεχόμενη οπτικό-αντιληπτική λειτουργική ανωμαλία που μπορεί να εκδηλωθεί ως δυσκολία στη διάκριση μορφών και στην οπτική μνήμη.
- 9) Δυσκολία στην αντιστοιχία οπτικών και ακουστικών ερεθισμάτων.

B) Χαρακτηριστικά της ανάγνωσης

- 1) Δυσκολία στη διάκριση διαφορετικών λέξεων, οι οποίες όμως περιλαμβάνουν τα ίδια γράμματα (π.χ. ΤΗΣ-ΣΤΗ).**
- 2) Δυσκολία στην ανάγνωση και προφορά ασυνήθιστων λέξεων.**
- 3) Λανθασμένη προφορά φωνηέντων.**

- 4) Καθρεφτική ανάγνωση (π.χ. η λέξη «ΑΧ» διαβάζεται «ΧΑ»).
- 5) Παρεμβολή άσχετων φωνημάτων κατά την ανάγνωση των λέξεων.
- 6) Ενδεχόμενη αντικατάσταση μιας λέξης από άλλη με παρόμοια σημασία.
- 7) Αντικατάσταση μιας λέξης από άλλη με παρόμοια σημασία (π.χ. σκοτεινός - μαύρος).

Γ) Δυσκολίες στη γραφή και ορθογραφία

- 1) Ακαταστασία, με αποτέλεσμα οι λέξεις να είναι δυσανάγνωστες.
- 2) Ατελή ευθυγράμμιση των λέξεων πάνω στο χαρτί.
- 3) Γράμματα ή λέξεις γραμμένα καθρεφτικά.
- 4) Χρήση κεφαλαίων γραμμάτων ανάμεσα στα μικρά.
- 5) Παραλήψεις, επαναλήψεις και αντιμεταθέσεις γραμμάτων που αποτελούν τη λέξη.

Δυσκολίες που παρουσιάζουν τα δυσλεξικά παιδιά στο συμβολικό σύστημα της αριθμητικής

- 1) Δυσκολίες στην εκμάθηση των πινάκων του πολλαπλασιασμού.
- 2) Προβλήματα σε νοερούς αριθμητικούς υπολογισμούς:
  - χρησιμοποιούν ως αντισταθμιστική στρατηγική το μέτρημα με τα δάχτυλα ή σημειώσεις σε ένα χαρτί.
- 3) Σύγχυση των οπτικά όμοιων μαθηματικών συμβόλων:
π.χ. [+ και χ], [- και =], [< και >]
- 4) Σύγχυση των οπτικά όμοιων αριθμών π.χ. 6 και 9, 16 με 61 ή 19 με 91.

Χαρακτηριστικά συμπεριφοράς που συνήθως κουβαλούν τα παιδιά με δυσλεξία

- 1) Προκαταβολικό άγχος για τη μάθηση που ελέγχεται με γραφή και ανάγνωση.**
- 2) Τάση αποφυγής του γραψίματος.**
- 3) Συχνή διάσπαση της προσοχής.**
- 4) Μπερδεμένη εικόνα αυτο-αντίληψης.**

- 5) Τάση χαμηλής αυτο-εκτίμησης, ιδιαίτερα στο σχολικό χώρο.
- 6) Συχνά διαστήματα ονειροπόλησης.
- 7) Περίοδος συναισθηματικής μόνωσης.
- 8) Δυσκολία οπτικής και ακουστικής κωδικοποίησης (εγγραφής) στη μνήμη.
- 9) Τάση συναναστροφής με μικρότερους.

- 10)** Δυσκολία στην αντίληψη διαδοχής.
  - Σειροθέτηση: ποιο έρχεται πρώτα, ποιο είναι μετά.
- 11)** Έντονη ενασχόληση με χειρωνακτικές κατασκευές.
- 12)** Έκφραση μέσω χειρονομιών, υπερκινητικότητα.
- 13)** Ενδείξεις ικανοποιητικού έως υψηλού βαθμού νοημοσύνης.
- 14)** Αυξημένη κρίση κατά τις περιγραφές και τις αφηγήσεις.